

KULTUREN

BN 2015/0107

Lund den 30 april 2014

Angående väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Folkparksbyggnaden i Lund, fastigheten Väster 5:10, Lund.

Lunds kommun har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter på en eventuell byggnadsminnesförklaring av Folkparksbyggnaden. Lundafastigheter har genom Håkan Segerholm lämnat svar daterat 201501216 i samma ärende. Stadsantikvarien har om betts yttra sig i frågan.

Sammanfattning

Folkparksbyggnaden besitter stora kulturmiljövärden och arkitektoniska värden. Stadsantikvarien är därför positiv till en byggnadsminnesförklaring och ser det som ett långsiktigt sätt att säkerställa dessa kulturvärden. Eventuella framtida planbestämmelser kan utformas för att överensstämma med intentionerna i byggnadsminnets skyddsbestämmelser. För närvarande saknar byggnaden användning bortsett från en mindre del som är fritidsgård. Det är nödvändigt att byggnaden kan ges en ny användning och det förutsätter att eventuella skyddsbestämmelser utarbetas på ett sådant sätt att det inte hindrar en publik användning av byggnaden. Exempelvis måste tillgängligheten uppgraderas och möjligheten att uppföra kompletterande bebyggelse väster och norr om bör inte uteslutas. Stadsantikvarien gör bedömningen att de ändringar som Lundafastigheter ser som nödvändiga kan kombineras med en varsamhet lämplig för ett byggnadsminne. Som exempel kan Eslövs medborgarhus nämnas som under 2000-talets början genomgick omfattande restaureringar och uppgradering av tillgänglighet och brandutrymning.

Det finns en stor andel högklassig modernistisk bebyggelse i Lund, under senare år har flera av dessa varit föremål för fråga väckt om Byggnadsminne (Stadshallen, Landsarkivet och Folkparken). Genom att skydda en av dessa som byggnadsminne skulle denna bebyggelse ges en positiv bekräftelse och

tydliggöra kulturarvens mångfacetterade sammansättning samt förhoppningsvis ge Lundaborna en viss känsla av stolthet.

För att slå vakt om Folkparksbyggnadens kulturhistoriska värden bör man även se den i sin miljö, Folkparken. En eventuell byggnadsminnesförklaring bör omfatta även trädgårdsanläggningen.

Beskrivning

Folkparken med byggnad behandlas i Bevaringsprogram Lund utanför vallarna del II. Arkitekten Malena Larsvall har skrivit om den och Jesper Carlsson byggnadsantikvarie på Tyréns har genomfört en antikvarisk förundersökning på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret i Lund.

Folkparksbyggnaden är rödmarkerad i Bevaringsprogrammet, d v s "kulturhistoriskt värdefull" och parkmiljön är grönmarkerad d v s "Gårdsrum eller plantering av kulturhistoriskt och/eller miljömässigt värde". Parken invigdes 1895 och en grönskande anläggning utgjorde en värdefull rekreationsmiljö för de trångbodda arbetarna som frekventerade den. I Bevaringsprogrammet skrivs att 400 träd och 5000 buskar skulle planteras inför invigningen och 1913 beskrivs att parken innehåller 50 bersåer med bord och bänkar. Parken såldes till Riksbyggen 1958 och en plan för byggande av bostäder gjordes men kommunen köpte 1963 för att behålla en publik användning. 1976 invigdes den nya byggnaden. Den stängdes 1991 p g a bristande lönsamhet men öppnades för uthyrningsverksamhet 1995. Idag bedrivs fritidsgård i en del av byggnaden. De äldre folkparksbyggnaderna har rivits under 1970-talet. Den byggnad som finns idag är uppförd 1975-76 efter ritningar av Bengt Edman. Edman kallas ibland tillsammans med Klas Anselm och Bernt Nyberg för "de tre i Lund". Edman har arbetat med robusta material som tegel, trä och betong, något som präglar även Folkparksbyggnaden. En inspirationskälla var Sigurd Lewerentz. Edman är känd för sin s k brutalistiska arkitektur och står bakom exempelvis Villa Göth i Uppsala och i Lund även Sparta och Vildanden. Bengt Edman ritade många projekt i Lund: Villa Sellman, Villa Hägerstrand, Personalbostäder: Möllevången, Landstingsbostäder i Lund, Personalbostäder: kv Skånelagen, Landstingsbostäder i Lund, Vildanden studentbostäder (Kasper Sahlinpris 1968), Villa Nevander, Studentområdet Sparta, Folkparken och Folkparksbyggnaden. Han var också verksam vid LTH och KTH under 1970- och 80-talen. De arkitektoniska kvalitéerna i Folkparken är uppmärksammade av många lundabor och arkitekturintresserade även i andra länder.

Kulturhistoriska värden

Folkparken med de höga träden i öster och söder och de stora gräsytorerna i centrum och norr är betydelsefulla grönytor. Parkens historiska dimension berättar om arbetarrörelsens utveckling i Lund, en historia som ofta är nedtonad till förmån för den i Lund mer uttalade berättelsen kring det akademiska livet. Folkrörelserna var troligen en betydelsefull kraft i utvecklingen av det moderna samhället, dess fysiska miljöer är en vittnesbörd om detta. Edmans Folkparksbyggnad är väl bibehållen och en mycket stark representant för sin tid och full av arkitektoniska finesser så som ljuslanterniner, öppna spisar och fasadtegeltytor inomhus. Byggnaden är en viktig representant för den modernistiska tegelarkitekturen som präglade en stor del av Lunds publika och privata byggande under efterkrigstiden. De bärande karaktärerna är den stora publika delen med scen och åskådargradängar, den mindre lokalen i öster, idag använd som fritidsgård, den långa pergolan som knyter parkens grönska med de låga byggnaderna.

Folkparksbyggnaden projekterades och byggdes vid en tid då folkrörelsen genomgick en förändring liksom hur människorna valde att tillbringa sin fritid. En mängd folkparker lades ned vid den denna tid runt om i landet. I Lund valde man efter många diskussioner att satsa på en ny folkparksbyggnad och de befintliga byggnaderna revs. Sett retrospektivt var det med tanke på funktionen ett misstag att riva de byggnader som nyttjades för att ersätta dem med en byggnad som kom att användas mer sparsamt.

De kulturhistoriska värdena i Folkparksbyggnaden består av arkitekturhistoriska värden knutna till brutalismen och upphovsmannen Bengt Edman, dokumentvärden i form av folkrörelsemiljöns förändring och fysiska uttryck på 1970-talet, den välbevarade byggnaden med dess regionalt och tidsmässigt präglade byggnadsmaterial, estiska och upplevelsemässiga värden som byggnaden erbjuder i form av en omsorgsfullt gestaltad miljö, den byggnadens publika funktion i en stadsdel som i övrigt präglas av bostads- och verksamhetsmiljöer. Det finns en stor andel högklassig modernistisk bebyggelse i Lund, under senare år har flera av dessa varit föremål för fråga väckt om Byggnadsminne (Stadshallen, Landsarkivet och Folkparken) genom att skydda en av dessa som byggnadsminne skulle denna bebyggelse ges en positiv bekräftelse och tydliggöra kulturarvens mångfacetterade sammansättning samt förhoppningsvis ge Lundaborna en viss känsla av stolthet.

KULTUREN

För att slå vakt om Folkparksbyggnadens kulturhistoriska värden bör man även se den i sin miljö Folkparken. En eventuell byggnadsminnesförklaring bör omfatta även trädgårdsanläggningen.

Ny användning

Det är en utmaning att hitta en ny användning för Folkparksbyggnaden som inte kräver ändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet. Att bygga om Folkparksbyggnaden till exempelvis bostäder medför stora förändringar av de befintliga kulturvärdena och kan svårligen kombineras med en önskan om att bevara byggnadens kvalitét och karaktär. Att behålla en publik användning är att föredra med tanke på kulturvärdena.

Eventuella skyddsbestämmelser bör utformas med tanke på att kompletteringar och ändringar av byggnaden ska kunna genomföras. Exempelvis måste tillgängligheten ses över. Det bör också diskuteras om möjligheter att uppföra mindre komplementbebyggelse och tillägg öster om byggnaden eller norr om. Stadsantikvarien gör bedömningen att de ändringar som Lundafastigheter ser som nödvändiga kan kombineras med en varsamhet lämplig för ett byggnadsminne.

Henrik Borg
stadsantikvarie

Källor:

Jesper Carlsson: <http://www.folkparkenilund.se/?p=2783>

Malena Larsvall: <http://www.folkparkenilund.se/wp-content/uploads/2012/11/Edmanupp-3.pdf>

Otto Ryding:

[http://bevaringsprogram.lund.se/wiki/bevaringsprogram/index.php/Folkets_park - Papegojelyckan 11](http://bevaringsprogram.lund.se/wiki/bevaringsprogram/index.php/Folkets_park_-_Papegojelyckan_11)

KULTUREN

KULTUREN

